

**Панченко Володимир,**  
Центральноукраїнський державний  
педагогічний університет  
імені Володимира Винниченка  
**Панченко Оксана,**  
Кіровоградський кооперативний фаховий  
коледж економіки і права ім. М.П. Сая

**Panchenko Volodymyr,** Central Ukrainian  
State Pedagogical University Named After  
Volodymyr Vinnichenko  
<https://orcid.org/0000-0002-4927-0330>  
**Panchenko Oksana,** Kirovohrad Cooperative  
Professional College of Economics and Law  
Named after M.P. Saja  
<https://orcid.org/0000-0003-0263-6646>

**МЕТОДИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНИМИ ПОЗИЦІЯМИ  
ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ  
METHODOLOGICAL AND APPLIED PRINCIPLES OF MANAGEMENT FOR STRENGTHENING THE  
COMPETITIVE POSITION OF THE BUSINESS SECTOR IN UKRAINE**

Панченко В., Панченко О. Методико-прикладні  
засади управління конкурентними позиціями  
підприємницького сектора України.  
*Український журнал прикладної економіки та  
техніки.* 2022. Том 7. № 3. С. 69 – 74.

Panchenko V., Panchenko O. Methodological and  
applied principles of management for  
strengthening the competitive position of the  
business sector in Ukraine. *Ukrainian Journal of  
Applied Economics and Technology.*  
2022. Volume 7. № 3, pp. 69 – 74.

*У дослідженні розкрито актуальність проблеми удосконалення методико-прикладного забезпечення формування і реалізації державної політики зміцнення конкурентних позицій суб'єктів підприємництва як окремого важливого сектору національного господарства країни. Метою статті є удосконалення методико-прикладних засад посилення конкурентних позицій підприємницького сектору національної економіки. Зроблено висновок, що конкурентоспроможність підприємницького сектору держави є складною системною та динамічною категорією, що визначає взаємопов'язаність структурних компонент, факторних конкурентних переваг економічних агентів, цільової орієнтації на формування економічного потенціалу, забезпечення структурно збалансованого розвитку на інноваційних засадах. Визначено функції державної політики зміцнення конкурентоспроможності підприємницького сектору національної економіки. Доведено, що посилення факторних конкурентних переваг підприємництва потребує належного фінансового забезпечення, зокрема рівності умов доступу до фінансових ринків, ресурсів і прав діяльності, ефективності інвестиційної та фінансово-господарської діяльності, формування передумов збільшення рівня капіталізації бізнесу.*  
**Ключові слова:** конкурентоспроможність; конкурентні позиції; підприємницький сектор; стратегування; політика розвитку.

*The study revealed the relevance of the problem of improving methodological and applied support for the formation and implementation of the state policy aimed at strengthening the competitive positions of business entities as a separate important sector of the country's national economy. The purpose of the article is to improve the methodological and applied principles of strengthening the competitive positions of the entrepreneurial sector in the national economy. It was concluded that the competitiveness of the entrepreneurial sector in the state is a complex systemic and dynamic category that determines the interrelationship of structural components, factor competitive advantages of economic agents (institutional and organizational, personnel, innovation, property, goods), target orientation on the formation of economic potential, ensuring structurally balanced development based on innovation. The functions of the state policy for strengthening the competitiveness of the entrepreneurial sector in the national economy are defined. It has been proven that the strengthening of factor competitive advantages of entrepreneurship requires proper financial support, in particular, conditions of equal access to financial markets, resources and activity rights, efficiency of investment and financial and economic activities, formation of prerequisites for increasing the level of business capitalization. The scientific novelty of the research results is that the dominant characteristics of the competitiveness of entrepreneurship have been substantiated, including the systemic interrelationship of structural components and factor competitive advantages of business entities (institutional-organizational, personnel, innovation, property, goods), target orientation towards a structurally balanced development and effective use of the economic potential of business on an innovative basis.*

**Keywords:** competitiveness; competitive positions; business sector; strategy; development policy.

### **Вступ**

Розвиток підприємництва у кожній країні світу є важливою передумовою демократизації суспільства, формування середнього класу та зміцнення економічної безпеки держави. Достатній рівень конкурентоспроможності підприємництва дозволяє не лише забезпечити ефективне функціонування суб'єктів, а й створює підґрунтя для зростання економіки, оскільки сприяє покращенню структури економічної системи, ресурсного забезпечення господарювання, ста-

---

більшому фінансовому забезпеченню факторних переваг конкурентоспроможності національної економіки. Недостатньо ефективна державна політика та механізм фінансового забезпечення посилення конкурентоспроможності підприємництва в умовах фінансово-економічних ризиків, підвищення вартості й ускладнення доступу до інвестицій та інновацій, зменшення купівельної спроможності населення, зростання витратомісткості виробництва, зниження рівня фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємств істотно погіршує конкурентні позиції національної економіки.

Теоретико-методичною основою дослідження конкурентних позицій підприємницького сектору національної економіки слугують дослідження, де розкриваються теоретико-методичні основи забезпечення конкурентоспроможності (Р. Лупак, А. Дідич [5, с. 248-252], Л. Чумак, Л. Гаркава [12, с. 212-215]), умови покращення позицій суб'єктів господарювання на ринку (О. Янковий [4]). Концептуальні засади управління конкурентоспроможністю та розвитком національної економіки досліджують О. Біленький [1, с. 36-41], Т. Дяченко [3, с. 150-154], П. Родіонов [7, с. 64-68], Т. Фролова [9] та ін. У багатьох сучасних публікаціях розглядаються не лише структурно-функціональні та змістові аспекти управління конкурентними позиціями підприємств, а й проблеми аналізу їх конкурентних позицій. Йдеться про праці Д. Панасенка [6, с. 19-24], О. Циганюка [10, с. 155-162], А. Череп, Ю. Салипа [11, с. 77-79] та ін. Низка наукових досліджень розкриває й різні аспекти менеджменту конкурентних позицій підприємства. Це дослідження Т. Васильціва, Р. Лупака, М. Куницької-Іляш [13, с. 8-15], О. Ярошка [2, с. 132-136], О. Романка [8, с. 113-126] тощо.

Разом з тим, на сучасному складному етапі розвитку економіки України ускладнення фінансово-економічних відносин внаслідок війни та спричиненої нею кризи актуалізувалася необхідність розробки та реалізації дієвих засобів зміцнення конкурентоспроможності підприємницького сектору національної економіки. Проголошена модернізація політики розвитку, регулювання підприємництва потребує удосконалення теоретико-методологічних засад і прикладного механізму фінансово-економічного забезпечення конкурентоспроможності підприємництва.

### **Формулювання цілей статті**

Метою статті є удосконалення методико-прикладних засад посилення конкурентних позицій підприємницького сектору національної економіки.

### **Виклад основного матеріалу**

Дослідження методико-прикладних характеристик конкурентоспроможності підприємництва базується на теоретичних положеннях взаємозв'язку понять підприємництва та конкурентоспроможності підприємства, галузі, сектору, економіки. Узагальнення теоретичних основ наведених понять доходить висновку, що конкурентоспроможність підприємства залежить від дотримання принципу рівності доступу його суб'єктів до ринків, господарських ресурсів і прав, задоволення за рахунок них поточних і перспективних потреб. Це системніша категорія порівняно з конкурентоспроможністю економічних агентів, оскільки визначає взаємопов'язаність структурних компонент, факторних конкурентних переваг (інституційно-організаційної, кадрової, інноваційної, майнової, товарної), цільової орієнтації на реалізацію і розвиток економічного потенціалу, забезпечення структурно збалансованого розвитку держави на інноваційних засадах.

Головними суб'єктами управління конкурентоспроможністю підприємництва є органи державного управління та контролю господарської діяльності. В сукупність індикаторів оцінки конкурентоспроможності включені параметри ролі підприємництва та його розвитку як сектору регіонального господарського комплексу.

Об'єктом державної політики зміцнення конкурентоспроможності підприємницького сектору є параметри економіко-правового середовища підприємницької діяльності, поєднання фінансово-економічних інтересів та врахування перешкод зміцненню конкурентоспроможності підприємства. Як предмет політики розглядаються засади, пріоритети та засоби посилення конкурентних переваг суб'єктів підприємництва. Теоретично понятійний апарат включає сутність, мету політики, об'єкт, суб'єкт і предмет, механізм забезпечення, критерії та методи оцінки конкурентоспроможності підприємства і стану її фінансово-економічного забезпечення.

До механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємництва доцільно відносити поєднання принципів, методів, засобів, організаційно-економічних та правових інструментів державної політики регулювання ринків фінансових ресурсів і послуг, сукупність інституцій, правил та норм узгодження економічних інтересів суб'єктів господарювання, фінансових умов зміцнення конкурентоспроможності підприємницької діяльності.

Теоретико-прикладне значення такого механізму полягає у створенні підстав для типологізації функцій конкурентоспроможності підприємництва в активізації соціально-економічного розвитку країни (табл. 1). Створення сприятливих фінансово-економічних передумов зміцнення конкурентоспроможності підприємництва є важливим завданням державної політики забезпечення структурно збалансованого розвитку економіки та узгодження інтересів економічних суб'єктів різних рівнів системної ієрархії управління. Посилення конкурентоспроможності підприємницького сектору повинно відбуватися з дотриманням принципів плановості та прогнозованості, взаємоузгодженості зі стратегією соціально-економічного розвитку держави, обов'язковості організаційно-методичного забезпечення, належної ресурсної достатності, рівності всіх суб'єктів підприємництва, раціональності формування інститутів фінансово-економічного забезпечення.

**Таблиця 1. Функції державної політики зміцнення конкурентоспроможності підприємницького сектору національної економіки**

Ознаки	Функції
Рівень економічних відносин	підвищення рівня доходів і якості життя населення внаслідок активізації підприємницької діяльності та покращання її фінансово-економічних результатів; збільшення бюджетів домашніх господарств через підвищення рівня зайнятості; зміцнення ліквідності та фінансової стійкості суб'єктів підприємництва; розвиток підприємництва в пріоритетних для регіону видах економічної діяльності; забезпечення належного функціонування ринкової інфраструктури; покращення фінансово-економічного забезпечення розвитку підприємництва
Критерії життєздатності	формування та покращання ресурсного забезпечення соціальної політики, удосконалення системи соціального страхування працівників; зменшення негативного впливу промисловості та інших сфер економіки на забруднення довкілля внаслідок покращання фінансових можливостей підприємств, впровадження ресурсоощадних та екологічних технологій; захист інтелектуальної власності, комерційної інформації, стимулювання інноваційної активності
Елементи механізму розвитку регіону	забезпечення відтворювальної функції за рахунок інвестиційної активності; посилення мотивації ділової активності; реалізація захисної функції через зміцнення економічної безпеки держави;
Структурні складники розвитку	збільшення надходжень до бюджетів; стабілізація фінансово-кредитного ринку; забезпечення розвитку регіональної економіки на інноваційно-інвестиційних засадах; розвиток і використання виробничого потенціалу регіону, наповнення споживчого ринку якісними вітчизняними товарами (послугами), забезпечення цінової стабільності внутрішнього ринку
Компоненти внутрішньої структури	спрощення доступу та здешевлення фінансових ресурсів, забезпечення фінансової незалежності суб'єктів підприємництва держави; покращення фінансово-економічних результатів підприємницької діяльності; розширене відтворення ресурсного забезпечення підприємств та національної економіки на загаль

Оцінка конкурентоспроможності підприємництва та стану її фінансово-економічного забезпечення з огляду на системність категорії потребує комплексного підходу і розрахунку інтегрального показника (суми добутків часткових індикаторів на коефіцієнти їх вагомості). Формування критеріїв оцінки передбачає врахування структурних складників конкурентоспроможності (ресурсного, розвитку грошового, валютного, страхового та фондового ринків і доступу до них суб'єктів підприємництва, рівня інфляції, фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності), ознак типологізації цільових функцій забезпечення розвитку (рівень економічних відносин, сфера життєдіяльності суспільства, компонента внутрішньої структури соціально-економічного розвитку) держави, рівня реалізації фінансово-економічних інтересів бізнесу.

При розробці стратегічних програмних документів посилення конкурентоспроможності підприємництва держави та покращення її фінансово-економічного забезпечення їх мету, операційні цілі доцільно узгодити із стратегічними пріоритетами соціально-економічного розвитку України. Операційні цілі стратегії сформовано за такими напрямками: (1) покращення фінансової незалежності та доступності суб'єктів підприємництва до фінансових ресурсів і ринків; (2) гарантування розвитку грошового ринку і стримування інфляційних процесів; (3) мінімізація

---

валютних ризиків суб'єктів господарювання; (4) підвищення рівня фінансової стійкості суб'єктів підприємництва; (5) покращення ліквідності та платоспроможності підприємств; (6) забезпечення захисту суб'єктів підприємництва від фінансово-економічних ризиків, за кожним з яких передбачена реалізація системної сукупності заходів, спрямованих на посилення конкурентоспроможності підприємництва держави та її фінансово-економічного забезпечення.

Головними суб'єктами реалізації стратегії посилення конкурентоспроможності підприємництва та її фінансово-економічного забезпечення слід визначити органи державного управління та місцевого самоврядування, державні (державно-комунальні чи комунальні) та недержавні установи фінансово-кредитного сприяння бізнесу, асоціативні підприємницькі об'єднання, підприємства та організації фінансово-кредитного, страхового ринку, суб'єкти підприємницької діяльності, засоби масової інформації, громадськість.

Джерелами фінансування заходів розглядаються: 1) регіональні та місцеві бюджети; 2) ресурси державного бюджету, центрів зайнятості, державних фондів сприяння підприємству; 3) фонди міжнародної технічної фінансової допомоги; 4) фінансові ресурси недержавних (в тому числі асоціативних) інституцій підтримки та сприяння розвитку підприємництва. Також необхідне запровадження на законодавчому рівні практики квотування обсягів державного фінансування на вказані цілі у розмірі не менше одного відсотка від обсягів податкових надходжень, сплачених суб'єктами підприємництва до місцевих бюджетів. Подібна практика апробована в окремих регіонах України та принесла позитивний результат (збільшення кількості і частки діючих та прибуткових підприємств, покращення показників ефективності їх діяльності, підвищення рівня зайнятості населення).

Об'єктивно, засобом контролю ефективності виділених фінансових ресурсів та реалізованих заходів має стати моніторинг стану конкурентоспроможності підприємництва та її фінансового забезпечення з визначенням узагальнюючого показника, що враховує найбільш важливі якісні та кількісні характеристики економіко-правового середовища підприємницької діяльності (у контексті доступу суб'єктів підприємництва до ресурсів та ринків, прав діяльності), рівня реалізації та захисту фінансово-економічних інтересів підприємств та підприємництва як сектору національної економіки.

Державна політика посилення конкурентоспроможності підприємництва та її фінансово-економічного забезпечення повинна мати широкий характер із використанням арсеналу інституційних, економічних та організаційних засобів з урахуванням існуючих негативних аспектів розвитку підприємництва і здійснюватися за напрямками: покращення фінансово-економічних результатів та рентабельності інвестованого власного капіталу; збільшення кількості та частки діючих і прибуткових підприємств; покращення ліквідності і фінансової стійкості суб'єктів підприємництва; зміцнення економічної безпеки сектору малого бізнесу; активізація інвестиційно-інноваційної діяльності та удосконалення фінансово-кредитної підтримки підприємництва; розвиток інституційної інфраструктури конкурентоспроможності; зниження рівня тінізації.

Важливою функцією органів влади потрібно визначити стимулювання розробки та реалізації заходів, спрямованих на посилення конкурентоспроможності вітчизняної первинної ланки економіки та її фінансово-економічного забезпечення. Для цього на мікрорівні необхідно поетапно імплементувати в процес планування фінансово-господарської діяльності такі завдання: збір, опрацювання інформації та розрахунок внутрішньої, зовнішньої компонент і узагальнюючого стану конкурентоспроможності підприємства; запровадження постійного моніторингу її рівня та характеристик; розробка заходів з посилення незабезпечених складових конкурентоспроможності; планування ресурсного забезпечення та очікуваних результатів; реалізація заходів, контроль їх результативності та коригування; розвиток системи інформаційно-аналітичного забезпечення, стратегічного і тактичного, організаційного і мотиваційного управління посиленням факторних конкурентних переваг конкурентоспроможності підприємств та її поступове впровадження в основу планової роботи на підприємствах, зокрема малого і середнього бізнесу.

### **Висновки і перспективи подальших розвідок**

Конкурентоспроможність підприємницького сектору держави є складною системною та динамічною категорією, що визначає взаємопов'язаність структурних компонент, факторних конкурентних переваг економічних агентів (інституційно-організаційної, кадрової,

інноваційної, майнової, товарної), цільової орієнтації на формування економічного потенціалу, забезпечення структурно збалансованого розвитку на інноваційних засадах. Посилення факторних конкурентних переваг підприємництва потребує належного фінансового забезпечення, зокрема рівності умов доступу до фінансових ринків, ресурсів і прав діяльності, ефективності інвестиційної та фінансово-господарської діяльності, формування передумов збільшення рівня капіталізації бізнесу. Державна політика посилення конкурентоспроможності підприємництва та її фінансово-економічного забезпечення повинна мати системний характер із використанням арсеналу інституційних, економічних та організаційних засобів, урахуванням існуючих перешкод розвитку підприємництва і цільовою орієнтацією на: покращення фінансово-економічних результатів та рентабельності інвестованого власного капіталу; збільшення кількості діючих і прибуткових підприємств; зміцнення економічної безпеки малого підприємництва; активізацію інвестиційно-інноваційної діяльності та удосконалення фінансово-кредитної підтримки підприємництва; розвиток інституційної інфраструктури конкурентоспроможності; зниження рівня тінізації господарської діяльності.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються удосконалення методики аналізу конкурентних позицій суб'єктів підприємства.

## Список літератури

1. Біленький О. Ю. Аналіз конкурентних стратегій ТНК в умовах глобалізації економічної діяльності. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 21. № 2. С. 36-41.
2. Васильців Т. Г., Ярошко О. Р. Фінансова безпека підприємства: місце в системі економічної безпеки та пріоритети посилення на посткризовому етапі розвитку економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. Вип. 21.2. С. 132-136.
3. Дяченко Т. А. Конкурентні стратегії промислових підприємств, що надають ремонтні послуги. *Бізнес Інформ*. 2015. № 6. С. 150-154.
4. Янковий О. Г. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія. Одеса: Атлант, 2013. 470 с.
5. Лупак Р. Л., Дідич А. М. Економічні основи забезпечення конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкових відносин. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Вип. 20.6. С. 248-252.
6. Панасенко Д. Системний підхід до показників конкурентоспроможності. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 3. С. 19-24.
7. Родіонов П. Ю. Особливості розробки стратегії підприємства в умовах інформаційної економіки. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2015. Вип. 1 (42). С. 64-68.
8. Романко О. П. Чинники формування конкурентоспроможності машинобудівного підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 3. С. 113-126.
9. Фролова Т. О. Корпоративні стратегії глобального інвестиційного бізнесу. *Ефективна економіка*. 2012. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1130&p=1>
10. Циганок О. О. Аналіз позиції підприємства в конкурентній боротьбі за методом конкурентних переваг. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 9. С. 155-162.
11. Череп А. В., Салип Ю. О. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 8 (34). С. 77-79.
12. Чумак Л. Ф., Гаркава Л. В. Основні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємства. *Бізнес Інформ*. 2013. № 1. С. 212-215.
13. Lupak R. L., Kynytska-Iliash M. V. Conceptual Relationships between the Systems of Ensuring the Economic Security of the State and the Implementation of the State Policy of Import Substitution. *Проблеми економіки*, 2017. № 2, С. 117-123.
14. Лагодієнко В.В., Федорчук О. М., Протосвіцька О. І. Управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств в умовах сталого розвитку. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 2. С. 289-295.
15. Лагодієнко В. В., Завгородній А. В., Лагодієнко В. В. Інноваційні аспекти формування конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. №1. С. 203-209. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-290-1-36
16. Ніценко В.С., Дворніков І.А. Проблеми та напрями підвищення конкурентоспроможності виробників зерна. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2015. Том 14, № 2. С. 22-33.
17. Замлинська О.В., Власенко Т.А., Степаненко С.В., Трунов І.Д. Перспективи та недоліки формування конкурентоспроможності України в умовах сталого розвитку. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 2. С. 25-37.

## References

1. Bilen'kyj, O. Yu. (2015). «Analysis of the competitive strategies of TNCs in the context of globalization of economic activity». *Ekonomichnyj analiz*. Vol. 2, pp. 36-41.
2. Vasylytsiv, T. G., Yaroshko O. R. (2018). «Financial security of the enterprise: place in the system of economic security and priorities of strengthening at the post-crisis stage of economic development». *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*. Vol. 21.2, pp. 132-136.

3. Diachenko, T. A. (2015). «Competitive strategies of industrial companies that provide repair services». *Biznes Inform.* Vol. 6, pp. 150-154.
4. Yankovyj, O.H. (2013). *Konkurentospromozhnist' pidpryemstva: otsinka rivnia ta napriamy pidvyschennia.* [Competitiveness: assessment of the level and areas of improvement]. Atlant. Odesa. Ukraine.
5. Lupak, R. L., Didych, A. M. (2017). Economic bases of ensuring the competitiveness of the enterprise in market relations. *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy.* Vol. 20.6, pp. 248-252.
6. Panasenko, D. (2008). «Systematic approach to competitiveness indicators». *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini.* Vol. 3, pp. 19-24.
7. Rodionov, P. Yu. (2015). «Features of the development strategy of the enterprise in terms of the information economy». *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho universytetu.* Vol. 1 (42), pp. 64-68.
8. Romanko, O. P. (2009). «Determinants of competitiveness of machine!building enterprise». *Aktual'ni problemy ekonomiky.* Vol. 3, pp. 113-126.
9. Frolova, T. O. (2009). Korporatyvni stratehii hlobal'noho investytsijnoho biznesu. [Corporate strategy global investment business]. *Efekty`vna ekonomika.* [Effective economy]. (electronic journal). URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1130&p=1>
10. Tsyhanok, O. O. (2009). «Analysis of the position of the company in the competition for the method of competitive advantage». *Aktual'ni problemy ekonomiky.* Vol. 9, pp. 155-162.
11. Cherep, A. V. (2012). «Methodological approaches to assessing the competitiveness of enterprises». *Innovatsijna ekonomika.* Vol. 8 (34), pp. 77-79.
12. Chumak, L. F. and Harkava, L. V. (2013). «Key aspects of the competitiveness of enterprises». *Biznes Inform.* Vol. 1. pp. 212-215.
13. Lupak, R. L., Kunytska-Iliash, M. V. (2017). «Conceptual Relationships between the Systems of Ensuring the Economic Security of the State and the Implementation of the State Policy of Import Substitution». *Problemy Ekonomiky,* no. 2, pp. 117-123.
14. Lagodienko V., Fedorchuk O., Protosvitska O. «Competitiveness management of agricultural enterprises in conditions of sustainable development». *Ukrainian Journal of Applied Economics.* 2020. Volume 5. № 2, pp 289–295. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-2-34>
15. Lahodiienko, V. V., Zavhorodnij, A. V., Lahodiienko, V. V. (2021). «Innovative aspects of the formation of competitiveness of food industry enterprises». *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky.* №1, pp. 203-209. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-290-1-36
16. Nitsenko, V.S., Dvornikov, I.A. (2015). «Problems and directions of increasing the competitiveness of grain producers». *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia.* Vol. 14, № 2. pp. 22-33.
17. Zamlynska, O., Vlasenko, T., Stepanenko, S. (2022). «Prospects and disadvantages of ukrainian competitiveness formation in conditions of sustainable development». *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology.* vol. 7, no. 2, pp. 25-37. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-2-3>

**Стаття надійшла до редакції 20.09.2022 р.**